

Teze ekonomického programu

Základní kvantitativní teze programu:

1. Fiskální zodpovědnost
2. Dopad krize a vliv na budoucí politiky
3. Politika v otázce eura
4. EU fondy
5. Změny oblasti veřejných financí

Fiskální zodpovědnost

Schodky veřejných financí nejsou cestou k prosperitě ekonomiky. Je zodpovědností politické reprezentace nezadlužovat další generace a předávat jim společnost po ekonomické stránce v konsolidovaném stavu.

Evropská pravidla, která jsou součástí platného Paktu stability a růstu EU dávají pro podmínky ČR dobré vodítko pro fiskální politiku. Díky nízkému zadlužení je doporučován jako cíl deficit do výše 1% HDP, v průběhu ekonomického cyklu. Česká republika by se měla tomuto cíli co nejdříve přiblížit a dodržovat jej.

Kroky k dosažení tohoto cíle musí proběhnout na obou stranách rozpočtu, tedy výdajové i příjmové. Pro zachování konkurenční pozice ČR by neměly vést k podstatné změně daňové kvóty.

Dopad krize a vliv na budoucí politiky

Krátkodobým dopadem ekonomické krize je zhoršení ekonomického růstu, nárůst nezaměstnanosti a také vznik vyššího schodku veřejných financí. Na tento vývoj nelze a nebylo by účelné okamžitě reagovat.

ČR má díky povaze malé a otevřené ekonomiky jen omezený prostor na přijímání aktivních rozpočtových opatření. Směrování dosud přijatých kroků na podporu zachování zaměstnanosti je správné.

Již od roku 2010, ve kterém by mělo dojít postupně ke stabilizaci ekonomiky musí dojít k rychlému snižování schodku deficitů, tempem srovnatelným s jeho nárůstem. Krize vytváří jasné a lepší podmínky na provedení nezbytných reforem, které budou tento proces urychlovat. Nejpozději v roce 2011 musí schodky dosáhnout výše jasně pod 3% HDP a poté, v závislosti na vývoji ekonomiky rychle klesat ke střednědobému cíli.

Riziko obdobných globálních krizí nelze do budoucna vyloučit a zranitelnost české ekonomiky je poměrně velká, je o to významnější v dobách růstu udržovat přebytkový rozpočet, aby vznikl dostatečný prostor na jeho zhoršení v době nepříznivého vývoje ekonomiky.

Politika v otázce eura

Vzhledem k vnitřními faktory vynucené potřebě zodpovědné fiskální politiky, nesmí deficit státního rozpočtu stát v cestě přijetí eura. Vzhledem k tomu, že ČR by koordinací státní politiky a měnové politiky měla být sto zajistit splnění Maastrichtských kritérií, není důvod s přijetím eura otálet.

Nejbližší možný termín přijetí eura, leden roku 2013, by se tak měl stát pro ČR cíleným datem vstupu do eurozóny.

EU fondy

Existující fiskální omezení ještě více zdůrazňují potřebu efektivního využití EU fondů. Jejich plné a maximálně účelné využití je klíčovou prioritou pro ČR. Účelnost musí odrážet alokace prostředků do oblastí a regionů, kde budou co nejvíce platné pro stimulaci vývoje regionů či komunit.

Zároveň je třeba podpořit rozvoj i jiných nástrojů, než jsou přímé dotace. Důraz by měl být postupně kladen na přesměrování fondů do finančních nástrojů, jakými jsou garance, zvýhodněné úvěry eventuálně částečné dotace úroků. Tyto nástroje zajistí vyšší úroveň čerpání, vyšší flexibilitu řízení a zejména vytvoří postupně kapitál ve formě národních prostředků, které mohou být využívány obdobným způsobem i v období, kdy dosažitelnost EU fondů bude klesat.

Změny oblasti veřejných financí

Změny ve správě veřejných prostředků se nemohou dotýkat jen výše rozpočtu a deficitu veřejných financí, ale také kvality správy peněz daňových poplatníků a transparence.

V této oblasti považujeme za prioritu:

- zvýšení transparence řízení veřejných financí
- změny v oblasti přerozdělování prostředků regionům a obcím
- zvýraznění zodpovědnosti parlamentu za správu veřejných prostředků při zachování jeho suverenity

Kroky k realizaci těchto cílů:

1. Formování rozpočtu a daňového systému v podmínkách pokrizových a v horizontu volebního období (2009-2013)

Již v roce 2011 by měly české veřejné finance směřovat bezpečně pod 3% hladinu deficitu (dle metodiky ESA) a poté rychle postupovat k stanovenému cíli.

Vzhledem k tomu, že nelze počítat, že se naše ekonomika v následujících letech dostane na stejná tempa růstu jako před krizí, a s přihlédnutím k dnešním deficitům je třeba přijmout aktivní opatření na obou stranách rozpočtu.

Opatření je třeba připravit co nejdříve, a postupně, v závislosti na vývoji ekonomiky (možná již v příštím roce) je postupně implementovat. Je přitom jasné, že opatření se dotknou života občanů naší země, ale život na dluh nepředstavuje reálnou alternativu. Zároveň je třeba hledat opatření, která co nejlepším způsobem rozloží náklady těchto změn mezi příjmovou a výdajovou stranu rozpočtů a mezi jednotlivé součásti společnosti. V neposlední řadě jde o opatření, která by měla zvýšit flexibilitu a hospodárnost ve veřejných financích, včetně snížení zadlužení.

Nástin konkrétních opatření:

A. Na straně výdajů:

Podrobnou revizí musí projít bez výjimky veškeré výdaje státu. Obzvláštní důraz je třeba klást na

- snížení nákladů veřejného sektoru
- velikost, efektivitu a fungování kvazi veřejného sektoru (organizací, které mají většinu příjmů od státu)
- efektivitu I věcně oprávněných výdajů (včetně ceny stavebních prací a dopravní infrastruktury, dotací do vědy a výzkumu, standard armádních zakázek a podobně)
- další revize systému sociálních dávek s cílem směřovat dávky do oblastí skutečně potřebných občanů (nezacházet lehkovážně s tímto termínem)
- systém pro podstatnou reformu či utlumení nesprávně nastavených výdajových titulů (například podpora stavebního spoření)

Zároveň je třeba zavést jasný monitoring výdajů, s možností operativně rozhodovat o prioritách těchto výdajů. Tento systém nemá jen technické předpoklady (státní pokladna, ale zejména předjímá změnu pravomocí v oblasti realizace výdajů státního rozpočtu.

Reformou by měl projít i systém přerozdělování příjmů na nižší než centrální úroveň (viz dále).

B. Na straně příjmů

Určitá míra sociální solidarity je nezbytným prvkem dnešní moderní evropské společnosti. Zároveň tato míra nesmí vest k poklesu pracovní, výkonové a příjmové motivace občanů. Na fungování státu se musejí podílet de facto veškeré skupiny obyvatel. Fungující a udržitelný systém nemůže být založen na stavění bariéry mezi jednou částí společnosti, která provoz státu hradí, a druhá, která z přerozdělení zdrojů benefituje.

Je pravděpodobné, že kroky k dosažení stanovených fiskálních cílů se neobejdou bez změn v oblasti daní, či růstu spoluúčasti občana na poskytování veřejných služeb.

Jako prioritní oblasti proto vidíme:

1. Pro oblast daní a odvodů fyzických osob

- zachování stropů na sociální a zdravotní pojištění v současné výši
- obnovení určité míry progresu daňové sazby zavedením snížené sazby pro příjmy cca. do výše průměrné mzdy (nižší než je dnešní sazba) a nastavení sazby standardní, pro zdanění příjmu nad tuto výši (s tím, že nejvyšší sazba nepřekročí 30% z hrubé mzdy)
- zjednodušení daní, omezení počtu výjimek a zahrnutí více položek do jediné odečitatelné položky

2. Pro oblast OSVČ

- uvedená oblast představuje přirozený potenciál pro udržení vysoké míry zaměstnanosti
- zároveň však musí být dbáno na zamezení daňového zvýhodnění jedné skupiny občanů před jinou, při zachování maximální jednoduchosti systému

3. Pro oblast podnikové daně

- mírné zvýšení daňové sazby nebo rozšíření daňového základu

4. Ostatní daně

- mírné zvýšení spotřebních daní v rozsahu potřebném pro dosažení fiskálních cílů, zejména v oblasti tabáku a cigaret
- v případě nedostatečnosti dalších úprav zvýšení snížené sazby DPH alternativně spolu s daňově pozitivním sblížením sazeb
- vyšší zdanění loterií a hazardu

5. *Ostatní opatření na straně příjmů / resp. růstu spoluúčasti*

- zachování sociálně únosného principu spoluúčasti ve zdravotnictví, spolu s podporou flexibility a hospodárnosti zdravotnictví v hospodařen s dostupnými zdroji zdravotního pojištění v jeho efektivnější struktuře a otevření prostoru pro připojištění, zvýšení odpovědnosti jednotlivých aktérů za jejich oblast kompetence a silnější zaměření systému na skutečné potřeby klientů - občanů (viz samostatný program optimalizačních kroků pro tuto oblast)
- postupné zavedení sociálně únosné spoluúčasti na vysokoškolském vzdělávání, zejména prostřednictvím vstupních poplatků a poplatků motivujících k růstu studijní výkonnosti, při dostupnosti zvýhodněných půjček pro studenty

2. Přijetí eura

ČR má připraven plán vstupu do eurozóny i tým expertů za realizaci kroků zodpovědných. V souladu s cílem vstupu do eurozóny 1.1.2013 je třeba již koncem roku zahájit vyjednávání s EK a ECB za účelem vstupu do kurzového režimu ERM II v průběhu prvního pololetí roku 2010.

3. Zvýšení transparence a kvality řízení veřejných financí

V oblasti veřejných financí budeme prosazovat tyto kroky. Při přerozdělení je účelné snižovat objem prostředků směřovaných ve formě vyšší autoritou diskrečně rozdělovaných prostředků do formy peněz nárokových, poměrně dělených (s tím, že může být revidován přerozdělovací klíč a také dočasně mohou být zohledněny v minulosti proběhlé účelové dotace).

Na centrální úrovni budeme navrhovat přípravu a schválení zákona o rozpočtové kázní. Tento zákon bude vycházet z těchto tezí:

- uzákonění výše zmíněného rozpočtového cíle
- ustavení panelu nezávislých expertů, kteří se budou vyjadřovat k souladu rozpočtu s tímto cílem. V případě nesouladu bude mít povinnost vláda předložit obdobu „konvergenční zprávy“
- každá změna zákona či nový zákon ovlivňující veřejné finance bude mít povinnou kvantitativní část popisující vliv na veřejné finance a v případě nárůstu deficitu kvantifikaci opatření, vyvažující tento dopad v krátkém i středním horizontu. Tato zpráva bude povinnou součástí zákona a bude oponována panelem

Mezi kroky k posílení hospodárnosti nakládání s veřejnými prostředky patří i protikorupční opatření a ochrana veřejných prostředků před jejich zneužitím. Problém efektivity veřejných zakázek a korupce je vzhledem k vývoji ve společnosti třeba adresovat i poměrně nestandardními prostředky typu prokazování původu vysokých příjmů a v situaci neprokázání tyto prostředky zdanit zvláštní vysokou sazbou, posilovat vznik/obnovení Finanční policie sledující finanční trestnou činnost, praní špinavých peněz se schopností tyto výnosy konfiskovat. Je třeba zesílit autonomii a kapacitu Finančně analytického útvaru MF ČR v opatřeních proti praní špinavých peněz a nelegálním transakcím, i tento útvar byl vážně oslaben nekompetentními nebo záměrnými personálními změnami.

Razantněji je třeba uplatňovat osobní postihy za nekorektní postupy v oblasti zadávání zakázek a dále zvýšit transparentci procesů při jejich rozhodování a realizaci.

4. Regionalizace a lokalizace hospodářského vývoje

Pestřejší hospodářská struktura

Hospodářský vývoj země vyžaduje, a to nejen v důsledku krize oslabení závislosti na monokultuře automobilového průmyslu, směrem k rozvoji pestřejších regionálních a lokálních hospodářských struktur, včetně nového rozdělování komunálních rozpočtových příjmů (jejich decentralizace).

Kromě problém v makroekonomické oblasti je třeba zaměřit pozornost i na otázky směřování struktury naší společnosti či fungování vztahů centrální vlády s nižšími články státní správy či samosprávy.

Probíhající ekonomická krize v praxi otevřela do té doby jen teoreticky diskutovanou otázku struktury naší ekonomiky, zejména její zaměření na automobilový průmysl či elektroniku. Tato struktura, která přispěla k růstu našeho bohatství v době prosperity ale zasáhla naše hospodářství v době krize, je jen částečně důsledkem politiky státní podpory. Díky poměrně kvalitní infrastruktuře a kvalifikované a levné pracovní síle jsme přirozenou lokací pro obdobné výroby.

Role státu ve stimulaci změny struktury ekonomiky by měla být proto uvážlivá. Bylo by chybou ekonomicky (třeba pobídkami) stimulovat investice do oblastí, které se nezdaří vzhledem k vývoji naší ekonomiky za perspektivní, zároveň je však potřebné zajistit dostatek pracovních příležitostí pro práce schopnou populaci.

Politiky v oblasti podpory rozvoje ekonomiky by se tedy měly vyvíjet spíše evolučním směrem, který bude v souladu s trendem, že postupně bohatnoucí česká ekonomiky přirozeně bude přitahovat výroby s vyšší případnou hodnotou zatím co „montovny“ se budou postupně z našeho území stahovat.

Ideálním případem je situace, kdy tento proces probíhá spojitě, a odcházející pracovní příležitosti jsou nahrazovány těmi, které nově vznikají.

Nové utváření rozpočtů měst a obcí

Další podstatnou strategickou otázkou je nastavení finančních vztahů mezi centrální vládou na jedné straně a městy a obcemi na straně druhé (včetně článků, stojících mezi nimi).

V minulých letech, které se vyznačovaly díky prosperitě ekonomiky všeobecným přebytkem peněz ve veřejné sféře (relativně řečeno) umožnily i neefektivní fungování tohoto systému, který zjevně vede k neefektivní (jak finančně tak společensky) alokaci existujících zdrojů.

Probíhající krize, a po ní zřejmě následující pomalejší růst ekonomiky neposkytne dostatek zdrojů pro tento „luxus“ a proto je potřebné pravidla nastavit mnohem lépe.

Kromě všeobecného posílení prvků transparency a zodpovědnosti těch, kteří disponují s veřejnými zdroji je potřeba přestavit systém od malé proporce „nárokových zdrojů“ a vysoké míry diskrečně přidělovaných prostředků“ přesně opačným směrem.

V tomto systému se zvýší pevně daná a tím predikovatelná část příjmů měst a obcí tím, že se ve stejném objemu sníží objem na diskreční dotační tituly. Tímto přesunem pochopitelně nelze zcela kompenzovat „nespravedlnost předchozích období“, kdy mnohé obce a města mohly díky dotacím investovat více do svého rozvoje, ale i tak je lépe systéme změnit dříve než později. A nastavení pravidel může dočasně zohlednit objem diskrečně přidělených zdrojů v minulém období.